

This work is licenced under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod licencom Creative Commons Imenovanje 4.0. međunarodna

PRETHODNO
PRIOPĆENJE

UDK: 811.163.42'243(497.4)
378.091.3:33
DOI: <https://doi.org/10.22210/strjez/53-1/3>

Primljen: 25. 4. 2023.
Prihvaćen: 26. 6. 2024.

Iskustva i potrebe u učenju hrvatskoga kao stranoga jezika na području poslovanja i ekonomije

Igor Ivašković
igor.ivaskovic@ef.uni-lj.si
Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani

U radu se proučavaju karakteristike, potrebe i iskustva slovenskih interesenata za učenje hrvatskoga jezika na području poslovanja i ekonomije. Rezultati dobiveni na uzorku od 308 ispitanika pokazuju da se s potrebom učenja hrvatskoga jezika susreće više od jedne trećine radno aktivnih slovenskih studenata i diplomanata na tom strukovnom području, dok bi 30 % ukupne studentske populacije odabralo učenje hrvatskoga jezika, ako bi im to bilo omogućeno unutar studija. U dijelu studenata diplomskoga studija taj je udio čak 44 %. Ispitanici su pokazali sklonost učenju kroz praktične primjere, putem igre, glazbe i filmova, kroz koje žele upoznati i kulturu druge zemlje uz sam jezik. S druge strane, kvalitetan je učitelj nužan preduvjet učenja jezika, dok su učenje napamet, naglasak na ocjenjivanju i ponavljanju gramatike oni elementi koji najčešće bude negativne asocijacije studenata. Naposljetku, treba istaknuti da bi četvrtina ispitanih studenata, koji bi odabrali hrvatski jezik među izbornim kolegijima u okviru besplatnoga studija, bili spremni platiti tržišnu cijenu za pohađanje nastave iz hrvatskoga jezika, dok je približno polovica te populacije spremna platiti nižu cijenu.

Ključne riječi: *strani jezik, visokoškolsko obrazovanje, misija učenja, preferencije studenata, uloga učitelja*

1. UVOD

Visokoškolski obrazovni programi imaju dvojnu misiju. Dok se prva komponenta odnosi na razvoj osobnosti studenata, druga bi dimenzija trebala omogućiti stjecanje onih znanja koja će s praktičnoga gledišta studentima olakšati život u suvremenom društvu. Studij na području poslovanja i ekonomije stoga bi, osim razvoja osobnosti, trebao osposobiti studente vještinama koje će im nakon završetka studija povećati konkurentnost na tržištu rada. Iz ove perspektive, učenje stranih jezika često se percipira kao ključni dio obrazovanja koji najviše pridonosi zapošljavanju u kontekstu ubrzanoga procesa globalizacije. Stručnjaci već dulje upozoravaju da bi u kontekstu Europske unije (EU) integracija tržišta rada i internacionalizacija zajedničkoga tržišta trebali omogućiti bolju početnu poziciju stanovnicima EU-a s više jezičnih kompetencija (Altbach i Knight, 2007; Kohont, 2011, str. 116). Istodobno, određena istraživanja pokazuju da se najveća potreba za znanjem stranih jezika, uz pravo, pojavljuje upravo u području poslovanja i ekonomije (Jarc i Zorko, 2013), što se može primijetiti i na povećanju broja diskurzivnih i žanrovskih analiza tekstova karakterističnih za poslovni svijet, posebice na području oglašavanja, no i u drugim vrstama poslovne korespondencije (Kilar, 2008; Čepon, 2006). Stoga je razumljivo širenje prostora učenja stranih jezika i u slovenskom visokoškolskom prostoru (Jarc i Zorko, 2013; Mertelj i sur., 2016; Ivašković, 2021), što kao nužnost implicira analizu potreba ključnih dionika procesa visokoga obrazovanja, prvenstveno onih kojima je program namijenjen (Ličen, 2015, str. 61).

Ova studija predstavlja svojevrsnu dopunu i nastavak više različitih istraživanja provedenih s ciljem pripreme programa izbornoga predmeta Hrvatski jezik za poslovanje i ekonomiju u slovenskom obrazovnom sustavu. Najprije se argumentira potreba analize interesa za učenje hrvatskoga jezika kao stranoga u specifičnom slovenskom kontekstu, zatim se istražuje opseg interesa i potreba za hrvatskim jezikom, a nakon toga članak donosi analizu percepcije svrhe učenja jezika i preferencija vezanih uz proces učenja među ciljnom populacijom, s naglaskom na iskustvima, kako pozitivnim tako i negativnim, u dosadašnjem procesu obrazovanja u području stranih jezika. Konačno, studija pruža i rezultate percepcije vrijednosti učenja hrvatskoga jezika, što predstavlja temelj za razmatranje uvođenja nastave hrvatskoga jezika u okviru izvanrednih studijskih programa koji u Sloveniji u većoj mjeri egzistiraju na tržišnim temeljima.

2. DILEME PRI UVOĐENJU NASTAVE HRVATSKOGA JEZIKA U SLOVENSKOM KONTEKSTU

Nastava iz hrvatskoga jezika i kulture u Sloveniji organizirana je u sedam osnovnih, odnosno srednjih škola temeljem Protokola o suradnji na području obrazovanja između Republike Hrvatske i Republike Slovenije (MVEP, 2022). Hrvatski je jezik također prisutan u slovenskom visokoškolskom sustavu u okviru studijskoga programa Južnoslavenski studiji na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani, no hrvatski se jezik unutar toga programa poučava u okviru istih kolegija s drugim srodnim jezicima (FFLJ, 2023; Čalić, 2021). Pored toga, mogućnost učenja hrvatskoga jezika još nemaju slovenski studenti na ostalim fakultetima, barem u obliku izbornoga kolegija, iako istraživanja pokazuju da postoji značajan interes za to (Ivašković, 2022), a reforme visokoga školstva bile su provedene upravo s ciljem veće izbornosti kolegija (Jelaska i Cvikić, 2009, str. 43). Stručnjaci smatraju da je to posljedica nedostatka jasne strategije hrvatske jezične politike u predstavljanju hrvatskoga jezika u EU (Požgaj Hadži i ostali, 2008; Udier, 2015), što, unatoč povećanju broja studija o hrvatskom kao stranom jeziku, ograničava korištenje svih mogućnosti koje nudi jezična politika EU (Košuta i sur., 2017; Turza-Bogdan i ostali, 2017; Mikelić Preradović i ostali, 2015). Primjerice, na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani, koji je najveći slovenski fakultet po broju upisanih studenata, postoji mogućnost učenja engleskoga, njemačkoga, francuskoga i talijanskoga jezika (EFLJ, 2023), ali ne i hrvatskoga jezika, iako je Republika Hrvatska treći najvažniji slovenski trgovinski partner s ukupnom godišnjom trgovinom u opsegu preko 6,1 milijardi eura i rastućim trendom. Taj se trend također odražava u robnoj razmjeni Slovenije s Bosnom i Hercegovinom, gdje je hrvatski također službeni jezik, a u 2022. dosegla je približno 1,5 milijardu eura, a (Izvozno okno, 2022a; Izvozno okno, 2022b).

Činjenica je da je poznavanje hrvatskoga jezika među slovenskim studentima u području poslovanja i ekonomije, u usporedbi s poznavanjem drugih stranih jezika, relativno dobro, ali ipak značajno zaostaje za engleskim jezikom te se u prosjeku nalazi na A2 razini prema Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike (ZERO)¹. Budući da je poznavanje engleskoga jezika na bitno višoj razini (u prosjeku se nalazi između B2 i C1 prema ZEROJ), ne iznenađuje što se u kompanijama s miješanim

¹ Za objašnjenje ZEROJ, odnosno CERF (*Common European reference framework for languages*) ljestvice vidi Council of Europe (2021).

hrvatsko-slovenskim sastavima često kao jezik komunikacije bira upravo engleski jezik (Ivašković, 2021, str. 40-41 i 44-45). Razumljivi su stoga rezultati koji potvrđuju veću percepciju korisnosti znanja hrvatskoga jezika u odnosu na trenutačnu razinu znanja slovenskih studenata i diplomanata s područja poslovanja i ekonomije, posebno onih koji su aktivni na tržištu rada (Ivašković, 2022). Informacije o potrebi za poznavanjem hrvatskoga jezika na slovenskom tržištu rada nesumnjivo dolaze i do mlađih naraštaja slovenskih studenata, što ukazuje na njihov relativno velik interes za učenje hrvatskoga jezika. Ako ne dođe do promjena u programima obrazovnih institucija, kompetencije prosječnoga slovenskog studenta u tom će području vjerojatno nastaviti opadati. Stoga se čini razumnim postupno uvođenje hrvatskoga jezika u područje poslovanja i ekonomije u slovenski obrazovni sustav.

Međutim, za uvođenje hrvatskoga jezika u visokoškolske programe, pored utvrđivanja potreba i interesa, bitno je detaljnije razmotriti elemente koji povezuju tržišnu potrebu i stvarni interes studenata. Çoban (2020) smatra kako postoji više čimbenika koji utječu na odlučivanje studenata pri izboru kolegija. No, u skladu s Peirceovom (1995, str. 17) koncepcijom ulaganja u učenje jezika, koja se temelji na pretpostavci da su učenici spremni investirati u drugi jezik toliko koliko se nadaju da će dobiti povrat svojega ulaganja, u ovom radu zastupamo tezu prema kojoj na tržištu djeluju kako one silnice koje stimuliraju, poput veće mogućnosti zaposlenja, tako i one koje destimuliraju studente pri odluci o pohađanju nastave iz hrvatskoga jezika, poput primjerice rasta potrebe za engleskim, njemačkim i talijanskim jezikom na tržištu rada. Na prvoj je razini stoga ključno identificirati u kojoj mjeri percepcija potreba na tržištu rada korelira s odabirom nastave na hrvatskom jeziku te postoji li možda kompenzacijski učinak susreta s potrebom znanja drugih stranih jezika i odlukom o odabiru nastave iz hrvatskog jezika.

No, s obzirom spomenuti Pierceov koncept koji je posuđen iz svijeta financija (1995), potrebno je naglasiti da ne izvire sva motivacija za učenje jezika iz materijalnih potreba, odnosno nije determinirana isključivo tržištem, nego se odluke studenata mogu temeljiti i na drugim motivima koji nisu suprotni poslanju visokoškolskoga obrazovanja. Učenje stranoga jezika s toga je aspekta često motivirano i željom za osobnim razvojem koji nije potaknut isključivo mogućnošću komercijalizacije toga znanja na tržištu (Oxford i Shearin, 1994; Dörnyei, 1998). U ovom radu stoga provjeravamo tezu prema kojoj postoji nezanemariv dio slovenskih studenata koji želi učiti hrvatski jezik radi osobnoga razvoja.

Nadalje, analizom mogućnosti uvođenja novih nastavnih sadržaja potrebno je utvrditi koji su načini provedbe nastave najprimjereniji u određenim okolnostima. Pritom je važna analiza preferencija ciljne populacije kako bi se olakšalo formuliranje prijedloga za izmjenu postojećih ili uvođenje novih sadržaja i nastavnih metoda. U ovom radu polazi se od preporuka stručnjaka te se analiziraju preferencije s obzirom na individualne i grupne nastavne oblika te prethodna iskustva potencijalnih polaznika nastave iz hrvatskog jezika, kako ona pozitivna tako i negativna vezana uz učenje stranih jezika (Borg, 2003; Mullamaa, 2010). Jasno je da individualni oblici omogućuju veću posvećenost učitelja učeniku i prilagodbu programa učenja njegovim potrebama u svakom trenutku (Mullamaa, 2010), dok grupno učenje omogućuje bolju iskoristivost vremena. To implicira veću dostupnost nastave te polazniku omogućuje komunikaciju s drugima učenicima koji su na istoj razini znanja, što bi trebalo smanjiti psihološke barijere u komunikacijskim odnosima, a upravo je uklanjanje straha od pogrešaka jedan od glavnih ciljeva učenja jezika (Dörnyei, 1997).

Konačno, neizostavan je dio svake sustavne analize potreba i objektivizacija vrijednosti potencijalnih novih sadržaja. Financijska su ograničenja naime sastavni dio svakog obrazovnog programa (Ličen, 2015, str. 54), a pritom treba voditi računa da svaka motiviranost nije dovoljno jaka da bi podrazumijevala i spremnost pojedinca na odricanje makar i minimalne novčane vrijednosti u zamjenu za učenje. U ovom kontekstu predviđa se da i dio slovenskih studenata zainteresiranih za nastavu iz hrvatskog jezika nije spreman platiti tržišnu cijenu, već bi pohađali nastavu ako je sastavni dio besplatnoga studija. Potvrđivanje te teze implicitno bi potvrdilo i tezu prema kojoj su upravo obrazovne (i državne) institucije nosioci ključne uloge u promociji učenja stranih jezika (Clayton, 2022).

3. METODE

Istraživanje smo proveli s ciljem ispitivanja stava studenata ekonomije i poslovanja prema učenju hrvatskoga jezika, a to je uključivalo više istraživačkih pitanja. Prvo smo istraživali u kojoj se mjeri suočavaju s potrebom za poznavanjem hrvatskoga jezika u usporedbi s drugim stranim jezicima, koliko njih bi željelo učiti hrvatski kao dio svojih studijskih programa te koje preferencije imaju u procesu učenja jezika. Također smo istražili motivaciju za učenje jezika, odnosno koliko je povezana sa željom za većom konkurentnošću na tržištu rada, a koliko se percipira kao sredstvo osobnoga razvoja. Dalje, interesiralo nas je postoji li razlika u stavovima prema učenju stranih

jezika ovisno o stupnju studija i sudjelovanju na tržištu rada. Osim toga, pokušali smo saznati preferencije između grupnoga i individualnoga oblika učenja te usustaviti pozitivna i negativna iskustva u procesu učenja stranih jezika koje su ispitanici imali. Na kraju, istraživali smo koliko je studenata spremno platiti za učenje hrvatskoga jezika, s obzirom na to da besplatni studiji u Sloveniji ne odražavaju nužno stvarnu percepciju vrijednosti takvoga učenja.

Sukladno navedenom, sastavljen je upitnik koji se sastojao od sedam sljedećih sadržajnih dijelova:

1. **Susretanje s potrebom znanja stranih jezika i hrvatskoga jezika.** U prvom su se dijelu ispitanici mogli izjasniti koliko se susreću s potrebom znanja stranih jezika u okviru njihove aktivnosti na tržištu rada. Pritom je korištena petostupanjska Likertova ljestvica u rasponu od „1 – uopće se ne slažem“ do „5 – potpuno se slažem“ sa sljedećom tvrdnjom: „Često se na radnom mjestu susrećem s potrebom poznavanja stranoga jezika (u kontekstu zaposlenja ili rada preko studentskoga servisa).“ Na jednak je način mjereno i susretanje s potrebom znanja hrvatskoga jezika.
2. **Odabir kolegija iz hrvatskoga jezika.** Slijedilo je pitanje „Ako bi vaš studijski program uključivao mogućnost pohađanja predmeta Hrvatski jezik za poslovanje i ekonomiju, biste li ga odabrali?“, a ispitanici su mogli odgovoriti s „da“, „ne“ i „ne znam“.
3. **Percepcija poslanja/svrhe učenja jezika.** U trećem su dijelu ispitanici mogli odgovoriti na pitanje kako percipiraju učenje jezika - kao sredstvo za razvoj osobnosti ili kao sredstvo za povećanje konkurentnosti na tržištu rada. Pritom je također korištena petostupanjska Likertova ljestvica u rasponu od „1 – učenje stranoga jezika vidim kao sredstvo za razvoj osobnosti“ do „5 – učenje stranoga jezika vidim kao sredstvo za povećanje konkurentnosti na tržištu rada“, dok je vrijednost 3 označavala stav prema kojem ispitanik „učenje stranoga jezika vidi podjednako kao sredstvo za razvoj osobnosti i povećanje konkurentnosti na tržištu rada“.
4. **Preferencija individualne ili grupne nastave.** U četvrtom smo dijelu upitnika provjeravali preferira li ispitana populacija grupno ili individualno učenje. Na petostupanjskoj Likertovoj ljestvici u kojoj je „1“ označavao mišljenje da su potrebne uglavnom individualne metode učenja, a „5“ je implicirao mišljenje da su potrebne uglavnom grupne metode učenja. Ocjena „3“, dakle, implicira potrebu za podjednakom kombinacijom grupnih i individualnih metoda.

5. **Iskustva.** U petom smo dijelu ponudili otvoreno pitanje u kojem su ispitanici svojim riječima mogli napisati najpozitivnija i najnegativnija iskustva koja su dosada imali pri učenju jezika.
6. **Percipirana vrijednost učenja hrvatskoga jezika.** Na kraju upitnika ispitanici su se mogli izjasniti o percepciji vrijednosti učenja hrvatskoga jezika, odnosno bi li bili spremni platiti tečaj hrvatskoga jezika po tržišnoj ili sniženoj cijeni.
7. **Demografski podatci.** U zadnjem su se dijelu ispitanici iznijeli demografske podatke, studentski status i vlastitu uključenost na tržište rada.

Podatci su putem internetske ankete na platformi '1ka' skupljani među studentima i diplomantima Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani u razdoblju 2021. - 2023. Studenti su bili pozvani na ispunjavanje upitnika u sklopu predmeta *Uvod u poslovanje* (u sklopu 1. godine prvostupanjskoga studija), *Menadžment ljudskih potencijala* („Ravnanje z ljudmi pri delu“ – u sklopu 2. godine prvostupanjskoga studija), *Strateški menadžment 1* (u sklopu 3. godine prvostupanjskoga studija) i *Strateški menadžment 2* (u sklopu 1. godine drugostupanjskoga studija), a diplomanti su bili pozvani putem alumni udruge fakulteta. Sve su analize provedene pomoću statističkoga softverskog paketa SPSS-a (inačica 26).

U istraživanju je sudjelovala 771 osoba, 308 ih je barem djelomično, a 279 u potpunosti ispunilo upitnik. Uzorak je činilo 63,0 % osoba ženskoga i 36,7 % osoba muškoga spola (0,3 % ispitanika nije se opredijelilo glede spola), dok je prosječna dob ispitanika bila 23,4 godine. Studenti 1. stupnja sveučilišnoga studija činili su 66,6 % ispitanika, 22,1 % ih je u trenutku skupljanja podataka bilo na 2. stupnju, odnosno diplomskom studiju, dok su doktorski studenti predstavljali 1,3 % uzorka. Unatoč malom udjelu, to je predstavljalo približno desetinu svih doktorskih studenata na predmetnom fakultetu. Pored studenata, 10,1 % ispitanika u vrijeme skupljanja podataka nije imalo studentski status, ali su u danom trenutku imali završen barem prvostupanjski studij u području poslovanja ili ekonomije. Što se tiče aktivnosti na tržištu rada, 21,8 % ispitanika bilo je u redovnom radnom odnosu, 36,7 % ih je radilo preko studentskoga servisa, dok 41,6 % uključene populacije u trenutku prikupljanja podataka nije bilo aktivno na tržištu rada. Ipak, i dio njih je bio aktivan u prošlosti. 36,4 % populacije naime, nije imalo ni jednoga dana radnoga iskustva, 8,8 % imalo je manje od godinu dana iskustva, 11,7 % više od godine i manje od dvije, 10,1 % između dvije i tri godine, 9,7 % između tri i četiri, 7,1 % između četiri i pet te 16,2 % s više od 5 godina radnoga iskustva.

Tablica 1.

Uzorak (n = 308)

Table 1

Sample (n = 308)

Ispitanici	1. stupanj (n = 205)		2. stupanj (n = 68)		3. stupanj (n = 4)		Bez studentskoga statusa (n = 31)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Neaktivni na tržištu rada (n = 128)	110	53,7	16	23,5	1	25,0	1	3,2
Rad preko studentskoga servisa (n = 113)	80	39,0	33	49,3	0	0,0	0	0,0
Redovno zaposlenje (n = 67)	15	7,3	19	28,0	3	75,0	30	96,8

4. REZULTATI

4.1. Potreba i želja za učenjem hrvatskoga jezika

U prvom smo dijelu analize uzeli u obzir samo rezultate onoga dijela populacije koji se izjasnio kao aktivan na tržištu rada. U Tablici 2 možemo usporediti rezultate susretanja s potrebom za znanjem stranih jezika općenito s potrebom poznavanja samo hrvatskoga jezika. Rezultati ukazuju na relativno visok udio susretanja s tom potrebom u oba slučaja. Naime, 64,8 % ispitanika uglavnom se ili potpuno slaže s predmetnom tvrdnjom. Taj je udio radno aktivnih ispitanika razumljivo manji kada je u pitanju hrvatski jezik, ali je i dalje relativno visok. Iako se 52,5 % s tom tvrdnjom uglavnom ili u potpunosti ne slaže, trećina (33,5 %) se ispitanika očito često susreće s potrebom za poznavanjem hrvatskoga jezika.

Tablica 2.

Osvješćivanje potrebe poznavanja stranoga i hrvatskoga jezika na radnom mjestu

Table 2

Awareness of the need to know a foreign and Croatian language in the workplace

Tvrdnja	Uopće se ne slažem		Uglavnom se ne slažem		Ne mogu odlučiti		Uglavnom se slažem		U pot- punosti se slažem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Na radnom mjestu često se su- srećem s potrebom poznavanja stranoga jezika. (n = 179)	7	3,9	35	19,6	21	11,7	62	34,6	54	30,2
Na radnom mjestu često se su- srećem s potrebom poznavanja hrvatskoga jezika. (n = 179)	44	24,6	50	27,9	25	14,0	40	22,3	20	11,2

U nastavku smo detaljnije analizirali u kojoj se mjeri ispitanici susreću s potrebom poznavanja hrvatskoga jezika prema stupnju studija i podje-

li radno aktivnih na one koji rade preko studentskoga servisa i onih koji su redovno zaposleni. Na osnovi rezultata prikazanih u Tablici 3 može se zaključiti da se studenti na diplomskom studiju češće susreću s potrebom poznavanja hrvatskoga jezika. Štoviše, skoro polovica radno aktivnih ispitanika (48 %) uglavnom se ili potpuno slaže s tvrdnjom o čestoj potrebi poznavanja hrvatskoga jezika. Gledajući drugu podjelu, statistički značajnih razlika između zaposlenih preko studentskoga servisa i redovno zaposlenih prema Kruskal-Wallis testu za neparametrijske skupove podataka nema ($p > 0,1$), trećina prvih i drugih uglavnom ili u potpunosti se slaže s predmetnom tvrdnjom.

Tablica 3.

Osvješćivanje potrebe poznavanja hrvatskoga jezika na radnom mjestu prema stupnju studija i vrsti zaposlenja

Table 3

Awareness of the need to know the Croatian language in the workplace by level of study and type of employment

Na radnom mjestu često se susrećem s potrebom poznavanja hrvatskoga jezika.	Uopće se ne slažem		Uglavnom se ne slažem		Ne mogu odlučiti		Uglavnom se slažem		U potpunosti se slažem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1. stupanj (n = 95)	25	26,3	26	27,4	16	16,8	21	22,1	7	7,4
2. stupanj (n = 52)	7	13,5	13	25,0	7	13,5	15	28,8	10	19,2
3. stupanj (n = 3)	0	0,0	2	66,7	0	0,0	1	33,3	0	0,0
Rad preko studentskoga servisa (n = 112)	24	21,4	29	25,0	16	14,3	27	24,1	14	12,5
Redovno zaposlenje (n = 67)	14	20,8	19	28,6	11	16,4	12	17,9	11	16,4

U sljedećem smo koraku analizirali koliko bi ispitanika, ako bi im to bilo ponuđeno u okviru studija, izabrali mogućnost slušanja hrvatskoga jezika za poslovanje i ekonomiju. Rezultati u Tablici 4 potvrđuju tezu prema kojoj postoji dovoljan interes. Naime, ukupno bi 30,1 % sigurno izabralo tu mogućnost. Pritom je zanimljivo primijetiti da je interes na preddiplomskom studiju nešto manji nego među studentima na diplomskom studiju, od kojih bi čak 44,1 % izabralo tu mogućnost. Također valja primijetiti da se zasada na drugom stupnju studija ne izvodi nastava stranih jezika, stoga bi ovi rezultati mogli potaknuti na razmišljanje o promjeni te prakse. Ipak, i na 1. stupnju interes je relativno velik. S obzirom na činjenicu da pored obaveznoga engleskog jezika studenti mogu izabrati još jedan strani jezik (njemački, talijanski, francuski ili španjolski), dodavanje hrvatskoga u krug izbornih impliciralo bi očekivanje od 20 % interesa među studentima, ako bi svaki od tih pet kolegija privukao jednak dio studenata. U ovom slučaju

25,4 %, odnosno čak 52 prvostupnika sigurno bi izabralo tu mogućnost, a još toliko ih ne zna bi li se tako odlučilo, što ukazuje na iznadprosječan interes. Još je zanimljiviji rezultat koji pokazuje da interes za hrvatski jezik raste s aktivnošću na tržištu rada. Dok je kod neaktivnih na tržištu rada interes malo iznad četvrtine, kod onih koji rade preko studentskoga servisa ili su redovno zaposleni, 'sigurnih' je gotovo trećina. Pritom je indikativno da je kod potonjih postotak nezainteresiranih iznad 50 %, no smanjen je udio neodlučnih. Što se tiče niskoga udjela studenata na doktorskom studiju koji bi se odlučili za kolegij iz hrvatskoga jezika, činjenica je da je uzorak jako mali i da je većina doktorskih studenata već imala relativno visoku razinu znanja hrvatskoga jezika pa je zato taj kolegij za njih bio manje atraktivan.

Tablica 4.

Interes za učenje hrvatskoga jezika prema zaposlenosti i stupnju studija

Table 4

Interest in learning the Croatian language by employment status and level of study

Razina studija i zaposlenost	Da		Ne znam		Ne	
	N	%	N	%	N	%
1. stupanj (n = 205)	52	25,4	52	25,4	101	49,3
2. stupanj (n = 68)	30	44,1	9	13,2	29	42,6
3. stupanj (n = 4)	1	25,0	0	0,0	3	75,0
Neaktivan na tržištu rada (n = 127)	34	26,8	26	20,5	67	52,8
Rad preko studentskoga servisa (112)	37	33,0	28	25,00	47	42,0
Redovno zaposleni (n = 66)	22	33,3	10	15,2	34	51,5

Napomena: U obzir su uzeti samo ispitanici koji imaju studentski status. Postotci se odnose na pojedini redak.

Uzimajući u obzir navedene rezultate, provedena je korelacijska analiza između stupnja potrebe za poznavanjem hrvatskoga jezika i izvjesnosti odabira predmeta Hrvatski jezik za poslovne i ekonomske znanosti. Iz analize su isključeni oni ispitanici koji u vrijeme prikupljanja podataka nisu imali studentski status, te je formirana ordinalna varijabla koja je sadržavala različite stupnjeve sigurnosti odabira kolegija iz hrvatskoga jezika, od „da“, preko „ne znam“, do „ne“, što označava najmanju vjerojatnost odabira hrvatskoga jezika. Rezultati ukazuju na zaključak da izvjesnost u izboru izbornoga predmeta ima statistički značajnu pozitivnu korelaciju sa suočavanjem s potrebom poznavanja hrvatskoga jezika na radnom mjestu ($r = 0,48$; $p < 0,01$), dok statistički značajno ne korelira s općom potrebom za znanjem stranih jezika na radnom mjestu ($r = 0,07$; $p > 0,05$).

4.2. Percepcija misije učenja jezika

Rezultati analize percepcije misije učenja jezika podudaraju se s tezom da je poznavanje stranih jezika uglavnom dodatno sredstvo za povećanje vlastite konkurentnosti na tržištu rada (vidi Tablicu 5). Proučavana populacija, naime, u prosjeku učenje jezika nešto više doživljava upravo kao polugu za veću konkurentnost. Prosječan rezultat odgovora na Likertovoj ljestvici od 1 do 5, pri čemu je ocjena 3 neutralna granica, odnosno mišljenje da je učenje stranoga jezika jednako važno za razvoj osobnosti kao i za konkurentnost na tržištu rada, iznosi 3,19, dok su modus i medijan 3. Većina ispitanika, dakle, i dalje se svrstava u onom dijelu koji jezik vidi kao sredstvo koje jednako doprinosi razvoju osobnosti i većoj mogućnosti zaposlenja. Zanimljivo je da gotovo polovica studenata na drugoj bolonjskoj razini studija učenje stranih jezika više vidi kao sredstvo za poboljšanje svoje pozicije na tržištu rada, a manje kao mogućnost za razvoj osobnosti, dok tek nešto manje od petine ima suprotno mišljenje - da učenje stranoga jezika prvenstveno služi razvoju osobnosti.

Tablica 5.

Percepcija misije učenja jezika prema razini studija i aktivnosti na tržištu rada

Table 5

Perception of the mission of language learning by level of study and labour market activity

Učenje jezika vidim kao sredstvo za:	Razvoj osobnosti		Nešto više za razvoj osobnosti		Jednako za razvoj osobnosti kao i za povećanje konkurentnosti na tržištu rada		Nešto više za povećanje konkurentnosti na tržištu rada		Za povećanje konkurentnosti na tržištu rada	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
	1. stupanj (n = 205)	12	5,9	38	18,5	94	45,9	35	17,1	26
2. stupanj (n = 68)	3	4,4	9	13,2	23	33,8	23	33,8	10	14,7
3. stupanj (n = 4)	0	0,0	0	0,0	4	100,0	0	0,0	0	0,0
Neaktivni na tržištu rada (n = 127)	10	7,9	22	17,3	62	48,8	17	13,4	16	12,6
Rad preko studentskoga servisa (n = 112)	2	1,8	18	16,1	42	37,5	36	32,1	14	12,5
Redovno zaposleni (n = 66)	4	6,1	8	12,1	36	54,5	11	16,7	7	10,6
Sigurno bi izabrali učenje hrvatskoga jezika (n = 92)	6	6,5	17	18,5	28	30,4	28	30,4	13	14,1

4.3. Pozitivna i negativna iskustva pri učenju jezika

U nastavku ankete ispitanici su se mogli izjasniti o dosadašnjim pozitivnim iskustvima u učenju jezika. Upitnik je, naime, tu mogućnost ponudio u obliku neobveznoga otvorenog pitanja. Od 308 ispitanika, njih 146 podijelilo je svoja pozitivna iskustva, pri čemu su neki naveli i više njih, pa stoga zbroj postotaka koji ukazuju na pojavnost pojedinoga elementa u izjavama prelazi 100 %. Odgovore smo klasificirali u četiri glavna dijela, promatrajući naglašavaju li ispitanici metode i sredstva učenja, sadržaje, sudionike procesa ili ističu vlastitu aktivnost i postignuća.

Najčešće su spominjane nastavne metode i sredstva, ukupno 84 puta. Pritom su ispitanici najčešće isticali učenje kroz praktične primjere (32,9 %). U tom su dijelu ispitanici također često navodili metode učenja koje uključuju igru (12,3 %) te učenje pomoću glazbe i filmova (12,3 %). Pozitivne asocijacije u kontekstu učenja stranoga jezika nešto su rjeđe vezane uz sam sadržaj učenja, koji je ukupno spomenut 58 puta. Pritom se ističe upoznavanje kulture zemalja i društava čiji jezik ispitanici uče, što bilježi 26-postotnu učestalost i zauzima drugo mjesto, odmah iza tvrdnji koje povezuju pozitivno iskustvo s učenjem kroz praksu. Istovremeno, ispitanici manje naglašavaju učenje novih riječi (9,6 %) i gramatike (4,1 %) kao pozitivno iskustvo. Ukupno su 26 puta spomenuta iskustva vezana uz vlastitu aktivnost, koja je dalje podijeljena na zadovoljstvo ostvarenim ciljevima i pozitivne osjećajima pri otkrivanju novih stvari. Konačno, dio ispitanika pozitivna iskustva povezuje i s drugim sudionicima procesa učenja, uglavnom s kolegama iz razreda (11 %) i nešto manje s učiteljima (4,8 %) (Tablica 6).

Tablica 6.

Pozitivna iskustva pri učenju stranih jezika

Table 6

Positive experiences in learning foreign languages

	Metode i sredstva učenja			Sadržaj			Sudionici procesa		Vlastita aktivacija	
	Igra	Praksa	Glazba/filmovi	Riječi	Gramatika	Kultura	Učitelj	Kolege	Postizanje ciljeva	Otkrivanje novog
f	18	48	18	14	6	38	7	16	12	14
%	12,3	32,9	12,3	9,6	4,1	26,0	4,8	11,0	8,2	9,6

Napomena: Zabilježeno je ukupno 146 odgovora, od kojih su neki istaknuli iskustava iz više segmenata. U trećem je redu prikazan broj spominjanja, a u četvrtom učestalost u postotcima svih ispitanika koji su spomenuli konkretno iskustvo.

Od 308 ispitanika, njih 158 podijelilo je barem jedno negativno iskustvo, a u tih 158 slučajeva na drugom mjestu po učestalosti (22,8 %) bilo je nezadovoljstvo pristupom učitelja ili pak njegovim osobnim karakteristikama. Pritom se često naglašavala neljubaznost, strogoća te diskriminacija učenika na temelju predznanja određenoga stranog jezika. S druge strane, negativna iskustva s kolegama iz razreda relativno su rijetka (samo 2,5 %) i uglavnom se odnose na ismijavanje onih koji prave jezične pogreške. Ukupno je nezadovoljstvo drugim sudionicima bilo navedeno 40 puta među onima koji su bili spremni podijeliti svoja loša iskustva. Nešto su veću pojavnost prema ispitanicima imale neprimjerene metode poučavanja (spomenute su 55 puta), a pritom se ističu kritike učenja napamet i pretjeranoga naglašavanja važnosti ocjena. Nešto manje nezadovoljstva zabilježeno je zbog prisiljavanja na javni nastup pred kolegama te zbog nametanja rada u grupama, u kojima su se nelagodno osjećali oni s nižim stupnjem znanja, te zbog toga što nisu svi članovi grupa pokazivali jednak stupanj savjesnosti u obavljanju grupnih zadataka.

Kritika sadržaja imala je očekivano najveću učestalost, a pritom su ispitanici najčešće navodili previše vremena posvećenoga učenju gramatičkih pravila (24,7 %) i premalu praktičnu upotrebljivost sadržaja učenja (10,8 %). Na kraju, potrebno je spomenuti i samokritiku, poput premalog zalaganja pri učenju u prošlosti, zbog čega ispitanici sada žale. U 14 su slučajeva ispitanici naveli da ili nisu bili dovoljno sposobni za određenu razinu ili nisu imali dovoljno motivacije za učenje (Tablica 7).

Tablica 7.

Negativna iskustva pri učenju stranih jezika

Table 7

Negative experiences in learning foreign languages

	Nastavne metode i sredstva učenja				Neprimjeren (manjkav) sadržaj		Nezadovoljstvo sa sudionicima procesa		Premali vlastiti interes
	Učenje na-pamet	Javni nastup	Fokus na ocjenjivanju (ispiti / ocjene)	Prisilna interakcija/ rad u grupama	Premalo prakse	Previše gramatike	Učitelj	Kolege	
f	20	12	16	7	17	39	36	4	14
%	12,7	7,6	10,1	4,4	10,8	24,7	22,8	2,5	8,9

Napomena: Ukupno 158 odgovora, neki su istaknuli nekoliko iskustava iz različitih segmenata. U trećem je redu prikazan broj spominjanja, a u četvrtom učestalost u postotcima svih ispitanika koji su spomenuli barem jedno iskustvo.

Relativna većina, ukupno 36,3 %, smatra da nastavni plan treba ravnopravno uključivati individualne i grupne oblike rada, dok je tek marginalno više onih koji malo više preferiraju grupne oblike rada. Zanimljivo je da se i u tom pogledu onaj dio studenata koji bi sigurno odabrali učenje hrvatskoga jezika razlikuje od ostatka populacije (vidi Tablicu 8).

Tablica 8.

Preferencije grupnih/individualnih oblika učenja prema razini studija i aktivnosti na tržištu rada

Table 8

Preferences for group/individual learning formats by level of study and labour market activity

Želite li više grupnih ili individualnih oblika rada pri učenju stranoga jezika?	Uglavnom individualne		Nešto više individualne		Jednako individualne i grupne		Nešto više grupne		Uglavnom grupne	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1. stupanj (n = 205)	16	7,8	44	21,5	74	36,1	53	25,9	18	8,8
2. stupanj (n = 68)	5	7,4	24	35,3	14	20,6	20	29,4	5	7,4
3. stupanj (n = 4)	0	0,0	0	0,0	2	50,0	2	50,0	0	0,0
Neaktivni na tržištu rada (n = 125)	9	7,2	32	25,6	47	37,6	25	20,0	12	9,6
Rad preko studentskoga servisa (n = 111)	8	7,2	25	22,5	32	28,8	36	32,4	10	9,0
Redovno zaposleni (n = 66)	7	10,6	11	16,7	32	48,5	14	21,2	2	3,0
Sigurno bi odabrali kolegij hrvatskoga jezika (n = 92)	7	7,6	30	32,6	23	25,0	25	27,2	7	7,6

4.4. Percepcija vrijednosti

Percipirana vrijednost učenja hrvatskoga jezika predstavlja pokazatelj koji objektivizira stvarnu potražnju za određenim obrazovanjem, pružajući uvid u stvarnu spremnost populacije na odricanje od drugih dobara u zamjenu za pohađanje nastave hrvatskoga jezika. Prilikom utvrđivanja potreba, ključno je utvrditi stvarnu vrijednost proizvoda za koji se provodi istraživanje. U protivnom, posebice kod studentske populacije, rezultati mogu biti pristrani, a zaključci netočni jer uzimaju u obzir takozvani lažni interes. To je fenomen u kojem ispitanik pokazuje interes za proizvod, ali se za njega nije spreman odreći drugih tržišnih dobara. Rezultati u Tablici 9 otkrivaju da takva potražnja postoji i u populaciji ove studije. Među onima koji bi sigurno odabrali opciju učenja hrvatskoga jezika u području poslovanja i ekonomije ako bi za to imali priliku unutar studija, njih 24,3 % nije

bilo spremno platiti za tu uslugu, već bi taj kolegij pohađali samo ako bi bio u potpunosti financiran iz državnoga proračuna. Stoga bi taj dio populacije sudjelovao u tom obrazovanju samo u okviru postojećih redovitih studijskih programa koji su u Sloveniji još uvijek uglavnom financira država.

Pored navedenoga, analiza percepcije vrijednosti tečaja hrvatskoga jezika otkriva da u analiziranom uzorku populacije, unatoč njegovoj veličini, nije bilo ekonomski nerazumnih osoba koje bi bile spremne platiti više od tržišne cijene za predmetnu uslugu. Vidimo da spremnost na plaćanje raste s razinom studija, što je najvjerojatnije posljedica činjenice da studenti viših razina imaju u prosjeku veći osobni dohodak i lakše si mogu priuštiti dodatan rashod. Očekivano, spremnost na plaćanje najmanja je u onom dijelu koji je neaktivan na tržištu rada, nešto veća kod populacije koja je zaposlena preko studentskih servisa, a najviša je kod redovno zaposlenih (Tablica 9).

Tablica 9.

Spremnost plaćanja tečaja hrvatskoga jezika prema stupnju studija i aktivnosti na tržištu rada

Table 9

Willingness to pay for a Croatian language course by level of study and labour market activity

Koliko biste bili spremni platiti za tečaj hrvatskoga jezika (30 sati)?	Ništa		Manje od tržišne cijene		Tržišnu cijenu		Cijenu veću od tržišne	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1. stupanj (n = 198)	66	33,3	91	46,0	41	20,7	0	0,0
2. stupanj (n = 65)	14	21,5	34	52,3	17	26,2	0	0,0
3. stupanj (n = 4)	0	0,0	2	50,0	2	50,0	0	0,0
Bez studentskoga statusa (n = 28)	6	21,4	10	35,7	12	42,9	0	0,0
Neaktivni na tržištu rada (n = 122)	44	36,1	54	44,3	24	19,7	0	0,0
Rad preko studentskoga servisa (n = 101)	22	21,8	55	54,5	24	23,7	0	0,0
Redovno zaposleni (n = 61)	18	29,5	21	34,4	22	36,1	0	0,0
Sigurno bi izabrali kolegij hrvatskog jezika (n = 86)	21	24,4	43	50,0	22	25,6	0	0,0

5. RASPRAVA

Izloženost potrebi poznavanja hrvatskoga jezika tijekom studentskoga rada ili u kontekstu redovnoga zaposlenja očito je važan čimbenik koji utječe na vjerojatnost izbora hrvatskoga jezika u okviru studija. Činjenica da opća izloženost potrebi znanja stranih jezika ne korelira statistički značajno s vjerojatnošću izbora hrvatskoga jezika može se tumačiti poništavanjem pozitivnog i kompenzacijskog učinka. Dok veća izloženost potrebi znanja stranih jezika pozitivno utječe na vjerojatnost izbora izbornoga kolegija na stranom jeziku, osoba koja je izložena potrebi znanja drugih stranih jezika

radije će potrošiti vrijeme na učenje tih stranih jezika koji su joj potrebni na radnom mjestu, a ne na hrvatski. S obzirom da tvrdnja o učestalosti susretanja sa stranim jezicima na radnom mjestu uključuje i hrvatski jezik, uzimajući u obzir prethodno navedenu pozitivnu korelaciju između susretanja s hrvatskim jezikom i namjere odabira nastavnih sadržaja iz hrvatskoga jezika, možemo zaključiti da postoji negativna korelacija između učestalosti susretanja sa stranim jezicima na radnom mjestu, ako bi u toj tvrdnji eksplicitno isključili hrvatski jezik iz skupa svih stranih jezika, i vjerojatnosti odabira predmeta Hrvatski jezik za poslovanje i ekonomiju. Potreba za usavršavanjem u ovom slučaju proizlazi iz potreba konkretnoga radnog mjesta. Ako u danom trenutku nema specifičnih potreba i ako s velikom vjerojatnošću ne možemo potvrditi pojavu tih potreba u skoroj budućnosti, obrazovanje se vrlo vjerojatno neće financirati niti će ga zaposlenik izabrati. U okolnostima nedostatka vremena ljudi se sve manje odlučuju na stjecanje dodatnih kompetencija, bez obzira što to može biti besplatno, ako ne vide konkretnu i brzu korist od te kompetencije (Ivašković, 2021, str. 56). Uvijek je naime potrebno uzeti u obzir i troškove izgubljenih alternativa.

Većina ispitanika u ovoj studiji jezik vidi kao sredstvo koje jednako pridonosi razvoju osobnosti i većoj mogućnosti zaposlenja. Pritom je zanimljivo da gotovo polovica studenata 2. bolonjske razine studija učenje stranih jezika vidi više kao sredstvo za poboljšanje svoje pozicije na tržištu rada, a manje kao mogućnost razvoja osobnosti, dok tek nešto manje od petine ima suprotno mišljenje, a to je da učenje stranoga jezika prvenstveno služi razvoju osobnosti. Možemo zaključiti da je ovaj dio studentske populacije, koji je pri kraju studija, najizloženiji pritiscima, odnosno potrebi za pronalaskom zaposlenja, stoga većinu svojih aktivnosti, uključujući i učenje, usmjerava na povećanje vlastite konkurentnosti na tržištu rada. Zanimljivo je pritom da onaj dio populacije, koji bi, ako bi za to imao priliku u okviru svojega studija, sigurno izabrao učenje hrvatskoga jezika, također iskazuje nešto veću percepciju učenja jezika kao sredstva za povećanje konkurentnosti, no u odnosu na ukupnu populaciju uključenu u studiju, malo veći je udio ispitanika koji su skloni stavu da je jezik ipak u većoj mjeri sredstvo za razvoj osobnosti. Takvih je naime više od četvrtine svih koji bi sigurno izabrali učenje hrvatskoga jezika i to potvrđuje tezu prema kojoj značajan dio slovenskih interesenata za učenju hrvatskog jezika ne vidi samo potencijalnu materijalnu korist. No, koji su njihovi specifični razlozi za učenje hrvatskoga jezika, valjalo bi posebno istražiti.

Učenje jezika specifično je s obzirom na dvojbu treba li se odvijati više u individualnim ili grupnim oblicima. Individualno učenje omogućuje veću

posvećenost učitelja pojedincu i prilagodbu programa učenja njegovim potrebama u svakom trenutku (Mullamaa, 2010). S druge strane, učenje u grupama omogućuje učiteljima bolju iskoristivost vremena i posljedično, veću dostupnost nastave, a polazniku omogućuje komunikaciju s drugim učenicima koji su na istoj razini znanja. To bi trebalo smanjiti i psihološke barijere u neposrednoj komunikaciji, s obzirom da je uklanjanje straha od pogrešaka jedan od glavnih ciljeva učenja jezika (Dörnyei, 1997). Rezultati ovoga istraživanja pokazuju da su slovenski ispitanici s područja poslovanja i ekonomije podijeljeni oko ovoga pitanja. Relativna većina, ukupno 36,3 %, smatra da nastavni plan treba jednako uključivati individualne i grupne oblike rada, dok je tek nešto više onih koji su malo više skloni grupnom radu. Zanimljivo je da se i u tom pogledu dio studenata koji bi sigurno odabrali učenje hrvatskoga jezika razlikuje od ostatka populacije. Relativna većina u tom dijelu ispitanika nešto više preferira individualni rad, što je bitno uzeti u obzir pri planiranju nastavnih metoda unutar toga specifičnog kolegija.

Među pozitivnim iskustvima, ispitanici najčešće spominju nastavne metode i sredstva, pri čemu učenici najčešće ističu učenje kroz praktične primjere. U tom dijelu, ispitanici često navode metode učenja koje uključuju igru te učenje pomoću glazbe i filmova. Pozitivne asocijacije u kontekstu učenja stranoga jezika nešto su rjeđe vezane uz sam sadržaj učenja, a ističe se upoznavanje kulture zemalja i društava čiji jezik ispitanici uče. To je najčešće izraženo nakon tvrdnji koje povezuju pozitivno iskustvo s učenjem kroz praksu, što potvrđuje važnost kulturološke komponente u nastavi jezika (Bhatia, 2008). Istovremeno, ispitanici kao pozitivno iskustvo manje naglašavaju učenje novih riječi i gramatike. Dio ispitanika pozitivna iskustva povezuje i s drugim sudionicima procesa učenja, uglavnom s kolegama iz razreda, a nešto manje s učiteljima. Potonje može biti pokazatelj da je kvalitetan učitelj svojevrstni 'higijeničar' prema Herzbergovoj teoriji motivacije (Tan, 2013). 'Higijeničar' je, za razliku od 'motivatora', neprimjetan i njegova prisutnost ne povećava ugodu, no njegova odsutnost stvara nezadovoljstvo. Upravo je takvo djelovanje učitelja iz učeničke perspektive, njegova prisutnost naime često nije primijećena u kvalitetnoj provedbi nastave, no kad je nastava manje kvalitetna, pokazuje se kao jedan od glavnih uzročnika nezadovoljstva kod učenika.

Rezultati analize negativnih iskustava, koje su ispitanici bili spremni podijeliti, potvrđuju pretpostavku da se učitelji češće primjećuju kada učenici nisu zadovoljni procesom učenja, što je u skladu s Herzbergovom teorijom o takozvanim 'uzročnicima nezadovoljstva', odnosno 'higijenskim čimbenicima' (DeShields i sur., 2005). Ovi rezultati idu u prilog tezi prema kojoj je

za učitelja bolje ako je u drugom planu tijekom procesa učenja (Kraljević, 2000). Kritika sadržaja u ovoj je studiji imala očekivano najveću učestalost, pri čemu su ispitanici najčešće isticali previše vremena posvećenoga učenju gramatičkih pravila i premalu praktičnu upotrebljivost sadržaja učenja. Dio ispitanika naveo je da ili nisu bili dovoljno sposobni za određenu razinu ili nisu imali dovoljno motivacije za učenje. U toj samokritičnosti postoji mogućnost za napredak, što potvrđuje koliko je važno najprije prepoznati razinu motivacije učenika i čimbenike koji ju potiču te zatim odabrati prikladne tehnike kako bi se povećao njihov stupanj angažiranosti pri učenju.

Percipirana vrijednost učenja hrvatskoga jezika pokazatelj je koji objektivizira stvarnu potražnju za konkretnim obrazovanjem jer nam daje uvid u stvarnu spremnost populacije na odricanje od drugih dobara u zamjenu za pohađanje nastave hrvatskog jezika. Rezultati ove studije otkrivaju da među onima koji su se izjasnili da bi sigurno iskoristili mogućnost učenja hrvatskoga jezika na području poslovanja i ekonomije kada bi za to imali priliku u sklopu visokoga obrazovanja, skoro četvrtina nije bila spremna platiti tu nastavu, nego bi taj kolegij pohađali samo ako bi u potpunosti bio financiran iz državnoga proračuna. Taj bi dio populacije stoga sudjelovao u predmetnom obrazovanju samo u okviru postojećih redovitih studijskih programa koji u Sloveniji još uvijek velikim dijelom financira države, što u slovenskom kontekstu ukazuje na važnost državnih obrazovnih institucija u promociji hrvatskoga jezika.

6. ZAKLJUČAK

Sloveniju karakterizira relativno velika potreba za znanjem stranih jezika, što je rezultat relativno male slovenske govorne zajednice u odnosu na većinu drugih jezičnih skupina. Ne čudi stoga što brojni autori smatraju nužnim uključivanje stranih jezika i u područje visokoškolskoga obrazovanja (Jarc i Zorko, 2013; Mertelj i sur., 2016; Ivašković, 2021). Rezultati ovoga istraživanja potvrđuju prethodne studije prema kojima i hrvatski jezik ima svoje mjesto u tom okviru, posebice na području ekonomije i poslovanja (Ivašković, 2022). Pored toga, ovo se istraživanje bavilo drugim segmentom analize potreba za uvođenjem nastave hrvatskoga jezika u području ekonomije i poslovanja, odnosno utvrđivanjem karakteristika one populacije kojoj bi takav kolegij bio ponuđen u okviru studija. Pritom je utvrđeno da se proučavana populacija relativno često suočava s potrebom poznavanja stranoga jezika, pogotovo dio radno aktivne populacije. U tom se kontekstu s potrebom poznavanja hrvatskoga jezika susreće više od jedne trećine slovenskih

studenta i diplomanta na području ekonomije i poslovanja, što ne čudi s obzirom na činjenicu da je Republika Hrvatska treći najvažniji trgovinski partner za Republiku Sloveniju. Percepcija potrebe za poznavanjem hrvatskoga jezika posebice je prisutna kod dijela studenata diplomskih studija koji su više u kontaktu s tržištem rada. Više od 44 % tih ispitanika izabralo bi učenje hrvatskoga jezika ako bi imalo tu mogućnost u okviru svojih studija, dok je u ukupnoj populaciji udio tih koji bi se odlučili za učenje hrvatskoga jezika 30 %. Rezultati također pokazuju da taj dio populacije, koji bi izabrao hrvatski jezik kao nastavni predmet u okviru studija, učenje stranih jezika nešto više doživljava kao mogućnost za povećanje konkurentnosti na tržištu rada. Uvođenje hrvatskoga jezika, dakle, prema toj percepciji bilo bi u skladu s tezom prema kojoj dodatni sadržaji u slovenskom visokom obrazovnom sustavu trebaju dati nešto veći naglasak na stjecanje praktičnih znanja koja su izravno primjenjiva na tržištu rada. Rezultati predmetnoga istraživanja pokazuju da su slovenski ispitanici s područja poslovanja i ekonomije podijeljeni oko pitanja treba li nastava ravnopravno uključivati individualne i grupne oblike rada, a tek je marginalno više onih koji malo više preferiraju grupne oblike rada. No, suprotne karakteristike pokazuje onaj dio studenata, koji bi sigurno odabrali učenje hrvatskoga jezika. Relativna većina u tom dijelu ispitanika naime nešto više preferira individualne oblike rada što je potrebno uzeti u obzir pri planiranju te konkretne nastave. Ispitanici su pokazali sklonost učenju kroz praktične primjere i metode učenja koje uključuju igre, glazbu i filmove. Isto tako, u pozitivnom kontekstu ističu učenje uz upoznavanje kulture zemalja i društava čiji jezik uče. Time je potvrđena važnost kulturološke komponente u nastavi jezika. Učitelji se rjeđe povezuju s pozitivnim, a znatno češće s negativnim iskustvima, što potvrđuje pretpostavku da se kvalitetan učitelj treba biti znatno manje primijećen u procesu poučavanja. Učenje napamet i usmjerenost procesa učenja na ocjenjivanje, pak, najčešće bude negativne asocijacije kod predmetne populacije. Što se tiče sadržaja učenja, očekivano je najmanje popularno učenje gramatičkih pravila. Na kraju treba napomenuti kako rezultate istraživanja treba uzimati u obzir u kontekstu potencijalnoga uvođenja nastave hrvatskoga jezika u redovne studijske programe koji su za državljane Europske unije u Sloveniji besplatni. Za planiranje izvanrednih studijskih programa treba uzeti u obzir rezultate prema kojim bi tržišnu cijenu učenja hrvatskoga jezika bila spremna platiti približno četvrtina onih koji bi ga odabrali među izbornim kolegijima u okviru besplatnoga studija, dok bi pola te populacije bilo spremno platiti nižu cijenu.

LITERATURA

- Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The Internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290–305.
- Bhatia, V. K. (2008). Genre analysis, ESP and professional practice. *English for Specific Purposes*, 27(2), 161–174.
- Borg, S. (2003). Teacher cognition in language teaching: A review of research on what language teachers think, know, believe, and do. *Language Teaching*, 36(2), 81–109.
- Clayton, S. (2022). Systemic and personal factors that affect students' elective language other than English enrollment decision. *Foreign Language Annals*, 55(2), 361-382.
- Çoban, İ. (2020). Examination of the Factors Affecting Elective Selection in Turkish Language Teaching Undergraduate Program. *International Education Studies*, 13(9), 104-113.
- Council of Europe (2021). Common European Framework of Reference for Languages. The CEFR Levels. Council of Europe. <https://www.coe.int/en/web/common-european-frameworkreference-languages/level-descriptions>
- Čepon, S. (2006). English language globalism = Globalnost engleskog jezika. U: J. Granić (ur.), *Jezik i mediji* (str. 155–164). Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku.
- Čalić, J. (2021). Pluricentricity in the classroom: the Serbo-Croatian language issue for foreign language teaching at higher education institutions worldwide. *Sociolinguistica*, 35(1), 113-140.
- Deshields, O., Kara, A., & Kaynak, E. (2005). Determinants of business student satisfaction and retention in higher education: Applying Herzberg's two-factor theory. *International Journal of Educational Management*, 19(2), 128-139.
- Dörnyei, Z. (1997). Psychological Processes in Cooperative Language Learning: Group Dynamics and Motivation. *The Modern Language Journal*, 81(4), 482-493.
- Dörnyei, Z. (1998). Motivation in second and foreign language learning. *Language Teaching*, 31, 117 - 135.
- EFLJ (2023). *Tuji poslovni jezici na Ekonomski fakulteti*. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani. http://www.ef.uni-lj.si/za_studente/tuji_poslovni_jeziki
- FFLJ (2023). *Dvopredmetni univerzitetni študijski program prve stopnje Južnoslovanski študiji*. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. <https://slavistika.ff.uni-lj.si/dodiplomski-studij-slavistika/dvopredmetni-univerzitetni-studijski-program-prve-stopnje-južnoslovanski-studiji>
- Ivašković, I. (2021). *Hrvaški jezik za poslovne in ekonomske vede: analiza potreb in predlogi za pripravo izobraževalnega programa*. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Ivašković, I. (2022). Hrvatski kao strani jezik na području poslovanja i ekonomije u Sloveniji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 48(1), 45-63.
- Izvozno okno (2022a). *Poslovno sodelovanje Slovenije s Hrvaško*. Spirit Slovenija. <https://www.izvoznookno.si/drzave/hrvaska/poslovno-sodelovanje-s-slovenijo/>
- Izvozno okno (2022b). *Poslovno sodelovanje Slovenije z Bosno in Hercegovino*. Spirit Slovenija. <https://www.izvoznookno.si/drzave/bosna-in-hercegovina/poslovno-sodelovanje-s-slovenijo/>
- Jarc, M., & Zorko, V. (2013). Razvoj potrebe po učenju tujih strokovnih jezikov in vloga učitelja pri oblikovanju tujejezikovno kompetentnega diplomanta. *Teorija in praksa*, 50(2), 142–442.

- Jelaska, Z., & Cvikić, L. (2009). Young learners of Croatian as a second language: Minority language speakers and their Croatian competence. U: M. Nikolov (ur.), *Early Learning of Modern Foreign Languages – Processes and Outcomes* (str. 30-45). Multilingual Matters.
- Kilar, V. (2008). Der geschäftsbrief: ein versuch der analyse auf der basis der sprechakttheorie und der konversationsmaximen. U: V. Preljević & V. Smailagić (ur.), *Transformationsräume: Aspekte des Wandels in deutscher Sprache, Literatur und Kultur* (str. 52-65). Bosansko filološko društvo.
- Kohont, A. (2011). *Vloge in kompetence menedžerjev človeških virov v kontekstu internacionalizacije*. Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani.
- Košuta, N., Patekar, J. i Vičević Ivanović, S. (2017). Plurilingualism in Croatian foreign language policy. *Strani jezici*, 46 (1-2), 85-100.
- Kraljević, L. (2000). Komunikacijske igre kao činitelj motivacije na naprednim stupnjevima učenja stranog jezika. *Strani jezici*, 19(1-2), 87-92.
- Ličen, N. (2015). *Analiza izobrazbenih potreb: od identifikacije problema do načrtovanja izobrazbenega dogodka*. Ljudska univerza Ajdovščina.
- Mertelj, D., Godnič Vičić, Š., Jurkovič, V., Dostal, M., Celinšek, D., & Podgoršek, S. (2016). Mednarodna umeščenost raziskovanja tujih jezikov stroke v slovenskem visokošolskem prostoru = The positioning of foreign languages for specific purposes research in Slovenia's higher education within international trends. U: K. Aškerc Zadavec, S. Cvetek, V. Florjančič, M. Klemenčič, B. Marentič-Požarnik, & S. Rutar (ur.), *Izboljševanje kakovosti poučevanja in učenja v visokošolskem izobraževanju: od teorije k praksi, od prakse k teoriji = Improving the quality of teaching and learning in higher education: from theory to practice, from practice to theory* (str. 37-43). Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja.
- Mikelić Preradović, N., Berać, M., Boras, D. (2015). Learner Corpus of Croatian as a Second and Foreign Language. U: K. Cergol Kovačević, S. L. Udier (ur.), *Multidisciplinary Approaches to Multilingualism* (str. 107-126). Peter Lang.
- Mullamaa, K. (2010). ICT in Language Learning--Benefits and Methodological Implications. *International Education Studies*, 3(1), 38-44.
- MVEP (2022). *Učenje hrvatskog jezika u Sloveniji*. Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Republici Sloveniji. <https://mvep.gov.hr/bilateralni-odnosi-108230/ucenje-hrvatskog-jezika-u-sloveniji/244643>
- Oxford, R., & Shearin, J. (1994). Language Learning Motivation: Expanding the Theoretical Framework. *The Modern Language Journal*, 78(1), 12-28.
- Peirce, B. N. (1995). Social identity, investment, and language learning. *TESOL Quarterly*, 29(1), 9-31.
- Požgaj Hadži, V., Balažić Bulc, T., Ferbežar, I. (2008). Testing Croatian language as a foreign/second language. *Metodika*, 9(16), 114-125.
- Tan, S. K. (2013). Herzberg's Two-Factor Theory on Work Motivation: Does it Work for Today's Environment?. *Global Journal of Commerce and Management Perspective*, 2, 18-22.
- Turza-Bogdan, T., Cvikić, L. i Svetec, M. (2017). Croatian as a Second Language – Faculty of Teacher Education Students' Views. *Croatian Journal of Education*, 19 (Sp.Ed.1), 95-114.
- Udier, S. L. (2015). Positioning the Croatian language by regulating Croatian as L2. U: A. Peti-Stantić, M. Stanojević, G. Antunović (ur.), *Language Varieties Between Norms and Attitudes* (str. 85-102). Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften.

Experiences and needs in learning Croatian as a foreign language in the field of business and economics

Igor Ivašković

This article examines the characteristics, needs, and experiences of the interested Slovenian population in learning the Croatian language in the field of business and economics. The results obtained from a sample of 308 respondents show that more than one-third of working Slovenian students and graduates in this professional field encounter the need to learn the Croatian language. Additionally, 30% of the total student population would choose to learn the Croatian language if given the opportunity within their studies. Among graduate students, this percentage is even higher, at 44%. Respondents have shown a preference for learning through practical examples, games, music, and movies, through which they wish to explore not only the language but also the culture of another country. On the other hand, a quality teacher is a necessary prerequisite for language learning, while rote memorization, emphasis on grading, and repetitive grammar are elements that often evoke negative associations among students. Finally, it should be emphasized that a quarter of those students who would choose Croatian as an elective course within their studies would be willing to pay the market price for attending Croatian language classes, while approximately half of them would be willing to pay a discounted price.

Keywords: foreign language, higher education, mission of learning, student preferences, teacher's role, value perception